

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamáziók pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Önsegély.

Oly nagy foku lázas izgalom, mint az jelenleg mutatkozik, nem létezett a 48-iki időszak óta hazánkban. A kormánypárt részéről szóval és írásban addig szították a szenvedélyeket, míg a forrongás általánossá nem lett az országban, s most nagy mértékben érezzük Deák Ferencz azon mondásának igazságát, hogy a szenvedély rossz tanácsadó.

Azon jelek után ítélve, melyek a február 6-iki ülésen az igazságügyi bizottság jelentésének betervezése alkalmával mutatkoztak, mód nélkül szenvedélyes tárgyalásokra lehetünk elkészülve.

A szélsőbal egy részével szövetkezett kormány minden módon keresztül hajszolni törekszik a betervezett egyházpolitikai törvényjavaslatokat.

Mi ugyan biztosra vesszük hogy a főrendiházban nem fognak többséget szerezni ama javaslatoknak s úgy járnak ezekkel is, mint az előbbi zsidó-keresztény házassági törvényjavaslattal. De hát mi lesz ezután?

Nagy tévedés lenne azt hinni, hogy ezzel be van fejezve a küzdelem s az ügy szerencsés befejezése után ismét szép esendesen pihenhetünk. Nem, bármily véget érjen a jelen küzdelem: akár a mi részünkre dőljön a győzelem, akár a nyakunkba akasztják a polgári házasságot annak minden járulékaival, — az igazi munka még csak ezután fog bekövetkezni Magyarország katolikusai számára.

Az ártérterületen létező birtokosok, az átélt izgalmak után, ha nem hiányzik náluk a józan gondolkodás, azon eszközök és módokról fognak tanakodni, melyek segítségével hasonló veszélyektől életüket és vagyonukat biztonságba helyezhetik.

Ha ezt tenni elmulasztják, akkor magukra veszenek, ha egy másik árvíz által tönkretéve, földönfutókká lesznek. Nekünk katolikusoknak is, kiknek az alkotmányos korszak kezdetén mulasztatlanul olyan

politikai párt létesítéséről kellett volna gondoskodnunk mely párt a mi vallásunk védelmére is beleilleszti vala programjának keretébe, — legalább most kell megtennünk azt, amit akkor tenni elmulasztottunk. Ha ennek a szegyeletes állapotnak véget nem vetünk, akkor ne panaszkodjunk, hogy a t. Házban ignorálnak bennünket, mert az alkotmányos rendszer természete szerint, a képviselő és szavazatok számaránya dönt az országos ügyek sorsa felett. Sorsunk biztosításáról így is, úgy is kell gondoskodnunk. Ha a liberálisok győznek, az önvédelmi harc továbbfolytatása miatt egy tömör, tevékeny pártra lesz szükségünk. Ha a mi részünkre dől el a győzelem, akkor is állandó pártra kell támaszkodnunk, ha azt nem akarjuk, hogy a megsemmisítésünkre irányzott törekvések folyton megújulva, végre is cizélt érjenek.

Annak jogosultságát, hogy minden politikai irányzat kifejezést és képviseltetést nyerhessen a parlamentben, a kormánypárti sajtó sem tagadja — életben. Mert ennek megtagadása maga után vonná a parlamentáris kormányrendszernek a megsemmisülését. Hanem a gyakorlati megvalósítás ellen élet halál harcot folytatnak. Azt megengedik, hogy kommunista és szociálista, meg konzervatív párt is helyt foglalhat a parlamentben, hanem azután sietnek annak kijelentésével: Hogy Zichy Nándor és Eszterházy Mórész Miklós grófok meg Schlauch Lőrincz bíboros nem alkalmas tényezői egy konzervatív párt megalakításának.

A fő az: hogy nekünk katolikusoknak jogunk van elveink képviseltetéséhez a parlamentben. Hogy mire bizzák a vezérletet, annak meghatározása a hazai katolikusok jogához tartozik. Az imént említett vezérférfiak már is annyi érdemet szereztek maguknak a katolikusok szemeiben, hogy minden katolikus büszke önérettel sorakozhatik az általuk kitűzött zászló alá.

Fejtsünk ki minél nagyobb buzgalmat és tevékenységet pártunk szervezése körül, ezzel segítünk önmagunkon és elősegítjük, lehetővé tesszük a kibontakozást azon zavarokból, melyeket az országra zúditott a liberális kormányzat.

Álom-e vagy valóság?

Azt mondja a közbeszéd: „éhes d . . . makkal álmodozik.“ Én igazat adok ezen — egy kissé prózai közmondásnak, anélkül, hogy tagadnám ama tapasztalaton alapuló tényt, hogy az ember — éhesen fekvén le, álmában repül s gyomrát megterhelvén, bivalak szalasztják meg . . . futna s nem lehet.

Ha már a következőről a megelőzőre következtetni lehet, akkor arra vagyok kíváncsi, hogy vajon én az Úr 1894-dik esztendőjében, február hó 9-én — elolvastva a P. H. „Egy kis böjti prédikáció a kath. nagygyűlés után“ cz. elmélkedését — sokat ettem-e, vagy Éhös Péter rendszere szerint fekdüdtem le?

Mért azért, mert a rá következő éjjelen oly különös álmaim valának, hogy míg azok közül az egyiket határozottan a jóllakás eredményének vehettem, addig a másikat csakis az éhen maradás következményének lehetne betudnom. A többek között mitéle híres dologról álmodoztam is én ama nevezetes éjszakán?

Oh Klio! ha mindent átölelő figyelmed nem tartja kisserűnek az én felejthetetlen álmaimat, jöjj segítségemre s hadd méltón elzengenem a tettet, melynek hirtívőjéül a gondviselés engemet választta ki, s ne engedd, hogy egyetlen mozzanat kimaradjon abból, mely egy teljes emberi élet megismeréséhez szükséges vagy legalább is hasznos.

Hálából áldozatot hozok neked, s mint hajdan ígéré Aeneas Veusnak, ígérem és fogadom — s fogadásomat megszoktam tartani. —

„Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra.“

„Jobb kezem áldozata bőven fog hullni elődbe.“

És álmodám — szépet, igazat.

Dehogy álmodtam én! Te álmodtál édes „in illo tempore“ barátom, és azt egy esendesen folydogáló víz partján nagy méltóval némelykor fel-fellelkesülve — melyről nem tudhatám biztosan: vajjon az igaz lelkesülés vagy az elkeseredés hangja-e? mondom, te beszélted el nekem — álmomban.

És ez álom-álmát t. barátom és mások okulására hűségesen ime itt örökitem meg.

„Uj ország lakója levék — így kezdéd életed korábbi történetét — vagy jobban mondva: a régi országban új tartományt keresék magamnak. Megszállott a nyugtalanság szellemem s minden igaz ok nélkül — mint Petőfi írja — „Vágyaimnak sólyomszárnya támadt s odabagyám öslakom s anyámat.“ Akarom mondani: édes anyámat már rég elhagytam volt, s nemcsak vágyaim, hanem maga az élet, mely megtanította arra, hogy saját kezem munkája után kell megélnem, már régebben követelőleg lépe elő, hogy keressek nagyobb kört, mint a családi, olyant, melynek működése kiterjed az egész emberiségre vagy legalább is az emberiség

egy részére, s míg én benne és általa működöm, addig saját boldogságomat is találok fel ott.

„De az embert vágyai vezérlék“ mondja megelőzőleg Petőfi s odabagyám második anyámat is, azt a társaságot, mely nevelt, embert csinált belőlem, szárnyakat adott nekem, hogy azzal repüljek boldogságom — vagy ha ez nem tesszik — boldogtalanságom felé . . .

Valóban, én így gondolkoztam. emberré tett e társaság engem, ugyszólva a szabadon szárnyalás oklevelét kezembe adta, de a szabadságomat tán nem vette el? Engem csak nem tesz dohánnyá vagy pálinkává, hogy monopóliumot üzzön velem? Hisz „az embert vágyai vezérlék,“ indulok most vágyaim után.

És oh világ! oh te gonosz világ! mily szépnek képzeltelek akkor téged! Azt gondolám: ott tündérek emelik az embert, hogy a föld görönese ne bántsa lábát . . . Azt gondolám, hogy arany kelyhekben hozzák előnkbe a boldogság italát s nem azért haragszunk, hogy élvezzük azt, hanem azért, hogy nem élvezünk belőle eleget. Azt gondolám, hogy egy más körre fogok találni, mely tárt karokkal fogad, az első helyet választja ki számomra, kezembe adja a zászlót, hogy vezessem még azokat is, kik eddig másokat vezettek. És e remény a legnagyobb mértékben igazottá tett engem.

Nem is vettem, letéptem magamról a rend ruháját, melyhez én tartoztam s izgatottságomban alig tudtam magamra öltetni a profán ruhát, mely — igazán megvallom — oly közönséges és oly csunyává tett engem.

Sed „vestis non facit monachum“ — nem mind arany a mi fénylik . . .

Elég az hozzá. átléptem a nagy világ küszöbét, tele ambícióval, ideális felfogással, szép reményekkel, s mikor pár hetet benne eltöltöttem, már észre kezdém venni: nem mind arany . . .

Hanem azért nem csüggedtem. Erős akaratot, szívós kitartást éreztem magamban, s erőmet elég hatalmasnak tartám arra, hogy aranynya tegyek mindent, — a mi fénylik.

Olyannak képzeltem a világot, mint a festészet egyik fáját, mely közelről nézve egy nagy chaos, de távolodva az alakok rajta mind jobban és jobban kidomborodnak, míg végre meghatározott távolságban a kép meglepő tökéletességben áll előttünk.

Én is azt a véleményt kezdém a világ felől táplálni, hogy szép az, csak ne nézzük oly közelről, s érleljük meg másokban is a véleményt, hogy csak bizonyos távolságról szemlélve szép és főséges az.

Legyenek egy kissé ideálisok s ne menjenek bele a nimbuszba, mely a világot körülvésti — hisz illuzió nélkül mit sem ér az . . .

Hanem: mundum non reformabis — ár ellen nebész üzni. Magával sodor az minket a nélkül, hogy észrevennők. Egy-egy lucidum intervallum — egy kis magabaszállás — szükséges ahhoz, hogy régi álmainkra vissza-visszagondoljunk a nélkül, hogy annak valószínűségét újból megkisértenők.

Igy jártam én. Régi ideális felfogásom miatt sokszor tettem szemrebányást magamnak. Sajnáltam az időt, melyet ideális ádrándozásaimmal elröböltam, sajnáltam, hogy mért nem fogtam fel a valót úgy, a mint van.

Miért is fogtam volna. Én legyek egyedül kivétel? Aztán, mi hasznom lesz belőle? Semmi károm? az már sok. És

e mellett naivságomért kinevetnek az emberek. Leszek azért olyan, mint más. Fordíom a köpenyeget, merről fúj a szél, — szídom azt az intézményt, melyet gyűlöl az az osztály, melyben forgok, bár tisztelettel és hálával kellene viselkednem iránta; magasztalom azt, melyet az dicsér, jóllehet nem érdemli meg. — Parulázok minden emberrel, csak hogy állásomat megtarthassam, paktálok az ellenséggel, csak hogy győzelemre segítsen, dicsérem a liberalismust, csak hogy *egy fokkal alsóbb osztályba soroztassam*; szídom az ultramontanizmust, csak hogy minél hamarabb megtörténjék az. Sárral dobálom az intézményt, mely emberré tett engem, dicsérem a szellemet, mely megtanította: *lupus est homo homini — non homo*, s mely tényeivel miúdig eszünkbe juttatja a közmondást: „rossz kutya az, mely a vaczkát megugatja.“

Nincs már se' jó kutya, se' rossz kutya. Egyszerűen kutyák vagyunk. Csak az a fő: legyünk ügyes kutyák. Szemelje ki magának minden ember a koczót s tartsa szeme előtt mindig: a ki bírja — marja. Sőt a másik kutyatársunk szájából is ragadjuk ki a koczót, ha bírnak vele, s ha nem? hívjuk segítségül a nálunknál gyengébbet, biztatva őt a jövő reményével — de a koczót fogunk között tartván, mi álljunk az erdő felől. A ki bírja — marja.

Ily elvek jutottak bennem is érvényre. Én se' voltam jobb a Deákné vásznánál, sőt valamivel rosszabb, mert minél magasabbra hág az ember, annál nagyobbat esik, én pedig az idealizmus magasztalását a realizmus büzhödt gödrébe.

Igy éltem én. És az emberek azt mondták rólam, hogy megjött az eszem, sőt nemsokára, hogy igen is megjött, félni lehet, hogy elmegy. . . . Igen! annyira mentem, hogy azok, kikhez kezdetben alkalmazkodni nem tudtam, félni kezdtettek tőlem. Azt mondák rám vonatkozólag: *malitia superata aetatem*, én önmagamban több vagyok, miut ők összesen.

És itt kezdődött az én — önmagammal való meghasonlásom. Hanem azért a megkezdett útról nem tértem le. Vagy vagy. Győzni akarhogy — vagy bukni bősileg (?). Rajongni az „én“ért, dühöngeni minden ellen, miről gondoltam, hogy utamba állhat. Ha nem egyéb — gyalázni és sérteni a végig, mert finis sanctificat media.

Megfeledezve arról, hogy ember és gyarlóság együtt járt e földön mindig s ha következtetni még tudok, engem is kísér az, s unokáink sem lesznek angyalok, én másban csak a hibát kerestem mindig; átvittem azt egyes emberekről egész társulatokra, elvet és embert összezavartam s mikor pszichológusaim daczára az ohajtott sikert nem értem el, akkor győződtem meg: hogyan születik az anarchismus s mért dobnak a Vaillantok bombát a tanácskozó terembe. . . .

És most álmomban egy hirtelen fordulat állott be.

Az elvek — vagy jobban mondva az elvtelenség — nagy harezából valóságos polgári háboruba keveredtem. Polgár polgártársa ellen küzdött; pataként folyt a vér s a vezérszerepet — mely után eddig annyira áhítottam, az én kezembe adák. Ott küzdöttem az elsők között, ölve és gyilkolva, biztatva és szidva s azt se tudám kité és mit?

És e heves küzdelemben — családom szeme látára — saját házam előtt, a földre terültem eszméletlenül. Hogy ezután mi történt velem? nem tudom — csak egyszerre a circumdederunt méla bús hangjai ütök meg füleimet. Ki akarám

uyitni szemeimet, hadd lássam meg hol vagyunk és kit temetünk? de látószerveim nem engedelmessé lettek — járnai, tapogatózni akarok, de tagjaim mozdítani se tudom, — szólni s fogaimat egymástól elválasztani, hangszálaimat mozgásba hozni — nem vagyok képes. Egyebet nem tudtam, mint gondolkozni.

Oh ég — gondolám hitetlenségemben — sugd meg nekem, hol vagyok? kit temetnek?

És az ég hallgatott.

Ekkor keserves sohajtás, hangos zokogás, kétségbeejtő panasz üt meg fületem — feleségem siratá felejthetetlen férjét s gyermekeim rimádkodtak utánam.

Mit gondoljak? Egyéb nem történetet velem, mint az, hogy meghaltam — most temetnek s én ezt mind tudom. Tehát nem vagyok megha va. . . .

Még egyszer összeszedtem minden erőmet — vagy legalább is azt képzelem, hogy összeszedem — beszélni, kiáltani, tiltakozni akartam, mind hiába. . . . minden érzékem megtárgadta a szolgálatot.

Még egy csók, még egy sikoltás és a szegrek kiméletlenül hatolnak a koporsóba. . . .

Fájdalmamban — lelki küzdelemben majdnem megbolondultam, de még annyi erőm sem volt, hogy megbolonduljak.

És a harangok szomorú kongása mellett kivittek a temetőbe, behoesátottak a mély sírgödörbe és ezt nekem mind nyugodtan kelle tűröm.

Még egy pillanat s hatalmas göröngyök kopogása hallszik a koporsó fedelén. . . . s vége mindennek.

Hanem erre már én is fölébredtem, nem halottaimból, hanem álmomból.

„Ilyen álmaim vannak nekem, — végzé az én „in illo tempore“ barátom elbeszélését — mond meg oh, mond meg, — tévé hozzá — lehet e ily álomnál valami borzasztóbb a világon?“

És én azt felelem rá: lehet — a valóság. . . .

A bányavidéki róm. kath. esp. kerület plebániáinak rövid története.

Irja: **Kovács Gyárfás.**

(Vége.)

K. Nagy Halmagy. Függelék Körösbányához. 1. *A plebánia és templom stb.* E plebániának történelmileg ismert multja rövid időt ölel fel, mert az istentiszteleti helyiség csak 1775-ben emeltetett néhai Bethlen Gábor fia gróf Bethlen József által védszentje — szent József tiszteletére. (Decr

Szep. p. 3. E templom 1784-ik évben keményen megrongáltatik Hóra lázadóit által,¹⁾ míg 1849-ben szintén az oláhok által teljesen romba szujtatott s azóta a körösbányai zárda által administráltatik e kis ekklezsia, istentiszteleti helyül a a gr. kath. templom szolgálván²⁾. Tehát szorosabb értelemben csak 1775–1849 szerepel Körösbányától függetlenül e kis anyaszentegyház. Ez utóbbi időtől quasi filiája Körösbányának, mert nincs sem külön papja, sem temploma. Sőt még 1849 előtt is hogy „parochia“ ezimmel birt volna, kétséges; mert mint Mártonffy József, mint pedig báró Szepesy püspökök idevágó intézkedések „parochiam proprie nominatam non adesse“ — sejtetik.

Maga az istentiszteleti helyiség is „potius capella publicanac“ emlittetik, mint „ecclesia parochialis“-nak. Honnan a lelkészek is olyan „capellani curati“-nak czimeztetnek, kik mint ilyenek gyakorolják a „plebános joghatóságot.“ Valósággal is csakugyan a lelkészek inkább csak udvari káplánjai valának az alapító Bethlen-esalád kegyur és tisztjeinek, mint névleges plebánosok. Így beszéltek ezt a Visitationalis okmányok és a körösbányai zárda hagyománya, melyeknek alapján azt is megtudjuk, hogy majd bulgariták, majd pedig stefanita szerzetesek voltak mindaddig ezen lelkészet vezetői.

Azonban ezek rövid előboesátása után — szintén röviden (mert inkább Körösbánya történetének függelékai e sorok) — meg kell említenem, hogy itt már az ősi időkben kellett lenni katolikus hitéletnek; mert áll azon hagyomány, hogy a községhez közel álló hegyen levő romok egy régibb idő templomának maradványai, melyeknek földalatti üregeiben a nép szent képekre akadt. (Vis. Kov. p. 4.) Tény az, hogy mint a körösbányai zárda Anonalesi bizonyítják: már a mult század elején voltak N.-Halmágyon katolikusok, mert midőn a Déván letelepedett és onnan kizárandó bulgariták összejárják Körösvidekét: már 1728-ban a esanádi püspökség intézkedik, hogy e vidéki katolikusok, kiknek a barátok időnkénti megjelenése, „ingens consolatio“³⁾ volt, rendes lelkésszel láttassanak el, kinek joghatósága kiterjedne nemcsak Körösbánya és Brád vidékeire, hanem a *halmágyra* is. Tehát e vidékek a mult század elején quasi egy körlelkészetet képeztek. Ilyen körlelkész volt a legelső Pater Fehérvári Agoston, kit gróf Nádasdy László esanádi püspök rendelete folytán Kovács Sándor prépost püspökhelynök küldött nevezett évben e vidékekre s így Halmágyra is. Így beszél a zárda évkönyve és a Kovács M.-féle Decretum quoad Körösbanyam, melytől eltérőleg a nagyhalmágyi Decr. Can. Vis. okmány már 1723-ik év előtt szerepeltett itt „curatus káplánokat“ a bulgariták közül. Emez időtől sok ideig nincs semmi fontosabb mozzanatról tudomásunk, csak arról, hogy Bethlen József pátronus által 1775 ben alig építette fel a templom, már 1784-ben kipusztítják a Hóra oláhjai⁴⁾. E lelkészet, épen mint Körösbánya 1786-ban esatoltatott az erdélyi püspökséghez. Patronus a Bethlen család volt.

2., *Lelkészlak és iskola.* Lelkészi lakásul a kegyur által a templom tőszomszédságában épített köház szolgált, állván három szobából, melyeknek egyike a lelkész által vezetett iskola terme volt. Mindezek a forradalom alatt szintén

elpusztultak. Külön lelkész s iskola nem volt a forradalom után. A gyermekek más vallásu iskolába jártak, migem az újabb időben elemi iskola szerveztetvén, a magyar fiatal nemzedék jövendője legalább iskolailag biztosítva lett.

3. *Lelkészek.* Mint látók, e lelkészetet részint bulgarita, részint stefanita szerzetesek administráltak. Tulnyomólag bulgariták lelkészkedtek 1723 év előtt és után 1793-ig, innen 1850-ig stefaniták, ez időtől i-mét bulgariták a körösbányai zárdából, hová lelkészetileg esatolva is lett. — A rendes lelkészek sorrendje ez:

1. P. Csűrös László 1785 jan. 1785 aug.
2. P. Varga Gerzely 1785 aug. 1791 jan.
3. P. Csűrös László 1791 jan. 1792 szept.
4. P. Hujer Imre 1792 szept. 1793 szept.
5. P. Gál László 1793 szept. 1807 szept.
6. P. Palossay Ferencz 1807 szept. 1809 szept.
7. P. Zoltán Sándor 1809 szept. 1810 szept.
8. P. Kálmán Dániel 1810 szept. 1822 ápril.
9. P. Adám Agoston 1822 ápril. 1850 nov.

Adám Agoston után Nagyhalmágy lelkészei ugyanazok, kiket [a forradalom után] Körösbánya történeténél már el számláltam, azért az ismétlés felesleges.

4. *Patronus.* A forradalom előtti időkben, mint jelzém az itteni vallási és isk. intézményeknek a Bethlen család volt kegyura, gondoskodván nemcsak a templomi szükségletek fedezéséről, hanem a lelkész s a többi egyháziak életfen tartásáról is. A javadalmas részint készpénz, részint természeti kiszolgálmányokból állott. Szpecialiter a lelkész jövedelmei voltak: készpénz 100 rft; azután szolgálmányokban: 36 véka tiszta buza, 2 véka paszuly, 2 véka borsó, egy véka lenese egy véka szilva, 100 font só, 24 font gyertya, 200 font marhabús, 45 veder és 5 kupa bor, 1 hizott disznó, 12 öl fa, 8 kupa vaj és 1000 tojás. Ezekhez még járult a stóla. A forradalom után mindezek megszűntek. Némi romjaikról most Krämer Bonifác körösbányai lelkész így ír: „Jelenleg a körösbányai lelkész — mint nagyhalmágyi administrator kap évenként 20 rft honorariumot [egy Schweiger nevű birtokosól, ki az Eszterházi családra szált — de attól megvásárolt Bethlen-féle kegyuri birtoknak jelenlegi tulajdonosa.] Azelőtt a zárda is kapott évenként 10 öl fát azért, hogy Halmágyot ellátta administratorokkal. A mostani uraság azonban 1890 óta megtagadta a fát. Hasonló szolgálmányokat kapott az egyházi és harangozó — természetesen kevesebb mennyiségben.

A templom minden szükségleteit a kegyur fedezvén, egyetlen jövedelmi forrását az évenkénti perselyezés képezte, mely után átlag 40 rft. gyűlt be. Az egyháznak jelenleg 261 rft tőkéje van.⁵⁾

5. *Népesség.* Régen, mint most is a halmágyi plebánia népességét a hozzá és filiáihoz tartozott hivatalnokok, birtokosok és iparosok osztálya alkotta. Szepesy alatt volt 126 lélek. Kovács Miklós alatt 151, jelenleg 123, mely számból 32 esik a következő filiákra: Acsuzca, Acsuva, Banesd, Bo desd, Brusztur, Budest, Czermura, Czobesd, Csucs, Dumbrava, Gros, Guravoi, Juonesd, Kis-Halmágy, Krisztesd, Lazur, Leasa, Lestyóra, Lungsora, Vozdoacs, Magulicza, Mermesd, Obersia, Pleskuczca, Pojana, Pojenár, Rosztocs, Szirb, Talács, Tisza, Tomesd, Tyiulessd, Vidra, 33. Obersia, Tomesd és Tyiulessd hunyadmegyei községeket kivéve, a többi mind Arad-megyéhez tartozik.

5.) Krämer k. bányai lelkész közlése.

1) Decr. Vis. Kov. p. 20 és Decr. Szep. p. 3.

2) Krämer Bonifác k. bányai praesidens közlése.

3) Közm. 1893 évi f. 119 l.

4) Schem. ex. a. 1880. p. 29.

Ezen filiák közül a régiebb időkben csak Kis-Halmágy birt kápolnával a Hollaky-féle udvarban, de az 1784 évi oláh lázadás elpusztította.⁶⁾

6. *Missio.* Mint a megelőző pontból kivehető volt, az a kevés lélek szám, mi e plebánia népességét alkotja, igen szétszórta; azért terhes a Körösbányáról való adminisztrálás és semminemű előnnyel sem járván, nem lelkesítő foglalkozás; önkényt következik tehát, hogy e kis plebánia missiója sok akadályllyal bír — temploma s külön papja sem lévén. Miből aztán felmerül az ohaj: a régi rendes plebániái szervezet felállítására iránt, mert a hivek vallási igényei évenként csak ötször elégettetnek ki. Sátoros ünnepek II. napján s Urnap és Vízkereszt utáni vasárnapokon.

7. *A plebániát mostani elhagyatott állapotába az idők viszontagságai taszították,* mert az 1775 évben épített templom már 1784-ben a Horaistáktól feldulatik. Romjaiból helyreállítatik ismét, de az 1848-49 évi oláh mozgalomnak, újból nagy katasztróvával sújtották, földdel egyenlővé tevén. És ez is a topánfalva-vidékiek dicsősége(?) Mert Halmágyon is mint a körösbányai zárda története bizonyítja — 1848 október 20-án egy szombati vásáros napon a topánfalvi vidéki mezők, kik oda gabona vásárolni mentek volt, a népet felgyűlvén, s a lázangás tüze lobot vetve, oly gyorsan terjedt és rémesen, hogy csakhamar Körösbánya és Brád vidékeire is kiterjedve: nemesek e vidékek nemeseit — (Brádi család) s vagyonát fenyegette s pusztította, hanem Nagy-Halmágy kath. lelkészét is temploma és egyéb egyházi intézményeivel egyetemben önként tette.⁷⁾

8. *Az anyakönyvek* egyedüliek, mik e plebániát legalább névleg fentartják. Ezek 1785-től vezetettek, mert az azelőtti idők minden okiratai az oláh dühöngések által elpusztítottak. — Miket itt összejegyeztem, részint a püspöki hivatalnál levő egyházlátogatási okmányok, részint a Körösbányai zárda Annalesei, részint pedig eme zárda érdemes főnöke Krämer Bonifác barátom közleményei stb. alapján cselekvém, és írással össze.

1892 év őszén Halmágyon voltam. A régi Bethlen-udvar kertjében a földből kiemelkedő egy kis domb tűnt elém; úgy néz ki, mint egy nagyszerű sírhant. Kérdeztem, mi féle domb az? Ott állott bajdan a templom — felelék. — Valóban sírhant tehát az, mert egy régen virágzott kis plebánia porai pibeunek ott.

* * *
Befejezés.

Ezekben adtam a bányavidéki esp. kerülethez tartozó 10 plebániának rövid történetét. — Miként értem el kitérőt célomat, ennek megbirálása nem hozzám tartozik. Ha foglalkozások fordultak elő művemben, annak tudandó be, mert nem rendelkeztem annyi forrással, mennyivel ily munkát nagyobb tökély és részletességgel ki lehetne dolgozni.

De nem is szándékoztam valami nagyszerű operátumot produkálni. Célom csak az volt, hogy a plebániáknál feltaláltatott történelmi adatokat, mint anyagot szisztematizálva feldolgozva alakba öntsém s így a bányavidéki 10 plebánia történeteit egységesítve — egy egészben összejegyezsem. E cél el is értem — több jóakarattal, mint képességgel.

6) Decr. Vis. anni 1830 p. 24.

7.) Lásd „Körösbánya és vidékének magyarsága“ cikket a Közművelődés 1891 évi 45–46 számaiban.

Nem akar dicsekvés lenni, de állíthatom, hogy kiterjedve a plebániák keletkezése, paplaképzés, iskola, pátronatus, egyháztulajdon, plebánusok, esperesek, misszió, a plebánia viszontagságos múltja, a fontosabb okmányok, jötevők, papi irodalmi élet stb. ismertetéseikre: ily szempontokból szerény művem az újdonság és az eredetiség némi halvány színezetét is igyekezett magára öltetni — nem azért, hogy egyházmegyénk első esperesköri leírása legyen, hanem igénytelen felhívásul, hogy következzen egy jobb ily nemű munka utána, sőt következzen még 15 esperesköri történet, hogy ezekből, mint részletekből egyházmegyénk általános történetének nagy műve összeállítható lenne. Adja Isten!

Topánfalván, 1894-ik évi Gyertyaszentelő Boldogasszony napján.

Kisebb közlemények.

— **Jegyzőkönyv** a szt. földi róm. kath. tanítók önképzőkörének 1894 január 11-én főtisztelendő Miklós István elnöke alatt Ehedben tartott rendes gyűléséről. Jelen voltak: Főtisztelendő László Polikárp az erdélyi szt. Ferenc-rendü szerzet tartomány öre, mikházi zárdafőnök, nagyon-tisztelendő Ocsizér Elek a mikházi zárdának másodfőnöke, s mindketten önképzőkörünknek önként beiratkozott rendes tagjai. A tanítók mint rendes tagok teljes számban jelen voltak. A pártoló tagok közül: főtisztelendő Riskó László jobbagyteleki és Kalapács Imre ehedi plebánus urak. — A helybeli plebánus ur által végzett szt. mise után bevonultak az önképzőköri tagok a rkath. iskolába, hol főtűdő László Polikárp az egybegyűlt növendékekkel általános tetszés mellett tartotta meg „Jézus szenvedéséről“ igen szép és tanulságos hitelemzését.

Havadtői József helybeli tanító gyakorlati tanítását képezte a helység tervrajzának égtájak szerinti ismertetése, melyet sikeresen megoldva, tanítását befejezte s a növendékeket a szokott imádság bevégzése után kellő rendben baba bocsátotta. Erre főtűdő Miklós István önképzőkörünk szerettet elnöke a következő beszéddel nyitja meg a gyűlést:

„Tisztelt önképzőköri gyűlés!

Midőn, mint elnök először jelenek meg a gyűlés előtt, hogy működésemet megkezdjem, jól tudom azzal a várakozással néz a gyűlés minden tagja rám, hogy mintegy székfoglalót tartva jövő működésünknek programját előadjam. Mielőtt ezt tenném, mert tudom, hogy működésünknek kellő sikert csak közös vállalt munkát adhat, biztosíthat, ennek pedig alapja az egymás iránti őszinte szeretet és bizalom, azért én önöket önzetlen, tiszta kartársi szeretetemről és szt. ügyünk iránt érzett buzgalmamról biztosítom; s e szeretetet és buzgalmat kérem körünk minden egyes tagjától ügyünk iránt, egymással és csekélységgel szemben is. Így fogja szt. ügyünket átlengeni minden szavunkból eredt buzgalomunk, így lesz minden körünkben kiejtett szónak alapja a szeretet és bizalom. Utbaigazítjuk egymást, fenyítjük, sohasem nézünk le, sohasem vetünk, sohasem bosszulunk.

Ezek után, Kinek nevével az élet kezdetét vette, Ki az élet megváltására és vezetésére születtett; Ki az élet forrása segedelme és végezéjé kell hogy legyen: Annak nevével, Annak nevében üdvözlöm a gyűlés minden tagját: Dicsértések a Jézus! S midőn ezen eget és földet, Istent és embert összekötő magasztos üdvözlőt ajkaimra véve üdvözlöm vele önöket az új-évnek reggelén; midőn önképzőkörünk homlokát, e köszöntéssel ékesítem följegyezve ez által, hogy Jézus legyen vezérünk, segedelmünk működésünkben, teszem azt azért, hogy jelezsem erős lelki meggyőződésemet; azt a legnagyobb valódi tudások által elismert igazságot; a világ történelemből merített tapasztalati meggyőződést, hogy egyedül Jézus a való nevelés megteremtője, egyedül ő a nevelés megszentesítője. Egyedül az ő, nem elvei, hanem igazságai, mint soha nem változók, képesek a nevelésnek biztos alapot adni; képesek a nevelők, tanítók biztos működésének sikert biztosítani. Az ő igazságaival lehet az embert céljának megfelelően nevelni az ég és föld számára azzá, mivé Isten a teremtéskor akarta, hogy legyen. Ezzel kimondtam működésém irányát; meghatározom az önképzőkör működésének alapját; megmutattam működésünk végezéjét s megnyitottam a segélyforrást is.

Ezt azért valék bátor megjegyezni, hogy jelezsem, miszerint mint jól tudják, a világ tele van tudósokkal a tudomány minden ágában, kik hangzatos elveket hirdetnek, azoknak igazságai mellett küzdenek; kiknek alapjuk pedig csak legnagyobb részt a különczkedés, céljuk pedig az isteni való nevelés megakadályozása. —

Czéltable pedig, hol titokban, hol nyíltan Jézus és az ő Egyháza. A tanítás és nevelés terén is csillag számára áll a tudós, de nehogy valakit a hangzatos szavakba foglalt dicsőítése lépre csaljon.

Valamint az ember teremtésében, természetének alapjában egy, egy a nevelésnek és kiképzésnek is alapon egynek és ugyanannak kell lennie mindenütt a világon, bárminő körülmények között. Csak az egy és igaz alapelv körülményekhez módosult előadása, alkalmazása lehet különböző.

A nevelés és tanítás terén ezen alapelv magyarázóit, alkalmazásának tanítóit nevezem csak tudósoknak; a többiek, kiknek működési iránya csak különczkedés, kiknek elvei nem a Jézus nevelési igazságaira vezethetők vissza, csak kontárok, kik azt gondolják, hogy a nevelés és tanítás legfőbb tudománya, igazán mondva, művészete oly tér, melyen mindenki tudós lehet egyszerre, melyhez mindenki hozzá szólhat.

Nem gondolják meg az ilyenek, hogy mily kiszámíthatatlan kárt okozott mindig és fog okozni ezután is az emberiség életében e téren a visszaélés. Bátran állíthatom, a történelem mellettem tanuskodik, hogy nincs tudomány, nincs művészet, melyen a visszaélés annyit kárt okozhat, mint a nevelés és tanítás terén. Hiszen jól tudjuk, hogy ha nem is lesz áldozat egy-egy kor, egy-egy nemzet, de századok kívánatnak meg egy tized vétségének helyrehozására. —

Önök most azt gondolják, hogy én a nevelés fontosságáról akarok szólni. Erről nincs miért.

Érzik, tudják azt jól mindnyájan. Hiszen főt és lent tudós és tudatlan erről beszél; órákig tartó beszédekben hetekig tartó vitatkozásokban méltatják a tanítókat, a nemzet első napszámosának, munkásainak nevezik, kiknek kezében van a jövő. Ez eléggé mutatja, mily fontos dolognak tartja

most mindenki a nevelést; hogy mennyire érdeklődik iránta mindenki s az úgy mégsem részesül tényleg kellő pártfogásban; a tanítót munkája után megillető díjban, elismerésben mégsem részesíti a társadalom. Ez különös. Vagy áttekintve azt a nagy habozást, mely a tanítás és nevelés alapelveinek igazságainak meghatározásában most pusztít, azt a roppant harczt, mely a keresztény és pogány nevelés közt, hol nyíltan, hol titokban ma is folyik, mint korszerű dologról a kath. egyház nevelési, tanítási rendezéséről akarok elmékedést tartani, azt gondolják, Miért tegyem? Hiszen erősen meg vannak a körben mindnyájan arról győződve, hogy csak egyházunknak van igazi, soha meg nem változó nevelési rendszere, mely az ember testi és lelki, földi és égi rendeltetésének megfelel; tudom, olvastak, hallottak erről értekezést eleget szebbnél szebb szavakban. Az a különös, hogy ily nagy érdeklődés dacára; annyi szép értekezés ballatára, melyből annyian erős meggyőződést merítettek: nincs haladás, legalább olyan a milyennek lenni kellene; nincs ügypártolás és buzgó tevékenység.

Es ennek okát a korban találok Uraim! most a beszéd, a szónoklat korát éljük.

Most mindenki erre törekszik. Most mindenkit úgy ítélek meg, a mint beszélni tud.

Nincs nap, hogy a minden rendű és rangu emberekből alakult társulatok ne gyülekezzenek itt vagy ott, hol nincs egyéb folytonos szónoklatoknál s ragyogó frázisokban, gyönyörű ezimek alatt a tények felett elsiklanak, ha csak az elmaradhatatlan bankettek nem tények.

Jézus vérént kiontotta a keresztet, meghalt s így váltotta meg az emberiséget. Egyházunkat jelen vezérül, segítő szent lelke után, nem annyira az ékesszóló, hanem tevékeny, munkás hívői terjesztették, dicsőítették meg, kik vagy nem sokat beszéltek, hanem tettek; vagy ha beszéltek, de tettek is.

Nem hadvezéreink ékesszólása, nem a hadseregek okos elménczkedései védték hazánkat sok századon át s törték meg annyiszor a török hatalmát, hanem a dicső kötelesség érző, tudó katonák hős tettei. Nem a szónokok tartják tenn az egyesületeket, nem ezek vezetik azon ezélra, melyre alakulva vannak, hanem az egyesületek tevékeny tagjainak munkálkodása.

Ügyünket sem az ékesszóló tárgyalások, szép frázisokban foglalt különczködő cikkezések vagy talán süttogó panaszos jeremiadok fogják felemelni, elismerésre juttatni, hanem azoknak, kiknek kezében van a szent ügy lelkiismeretes tevékenysége, munkálkodása. Isten midőn teremtett, minden egyes lénynek meghatározta körét, munkálkodását, annak a körnek betöltésére. annak a munkálkodásnak véghezvitelére megkívánató erőt, tehetséget is beoltotta. Az embert a többi lényektől az által külömböztette meg, hogy midőn őt munkálkodásra alkotá s a munkának megfelelő erőt, tehetséget is beleoltotta, gondolkozó lelket adván neki működését öntudatosá tette. S ezért a vallás szent érzete után, mely nélkül nincs ember, mely eredetét Isten lehetéből bírja, én úgy érzem, úgy gondolom, következik a kötelesség tevékeny érzete vagy is inkább, mint Smiles mondja: „a kötelességnek az életet egészen átható elve.” En Isten után, ki kegyelmét leginkább annak adja, ki vele munkálkodik, a világ regenerációját, új alkotását, úgy szólva megváltását ettől várom.

Ezen érzetet maga Isten oltotta az emberbe. Jézus után

szt. Pál is, midőn a rómaiakhoz írja, hogy „mindenkinek adjátok meg, a mivel tartoztok“ azt akarta fölébresztetni; mintha mondaná: teljesítsétek kötelességeket, tegye meg mindenki azt, mit tehetése után köre, állása, égi és földi rendeltetése megkíván tőle.

A kötelesség érzete nélkül nincs ember, s a ki neme-
sebb érzetét bírja kötelességének, hanem azt teljesíti is, az
nem lehet gyenge, az nem lehet elégedetlen, az nem lehet
szegény, az nem lehet boldogtalan. Szerintem a testi és lel-
ki erők fokozásában ez a legelső kellék, a becsületesség és
ellemszilárdság megszerzésében, az a legelső eszköz.

A világot soha sem kormányozták a lángelmék, ha-
nem a közép, de kötelességteljesítő munkás tehetségek. Nem
a nemzetek kebeléből kiemelkedő tudósok adják meg a nem-
zeti hatalmat, fejtik ki a dicső tettek megkívántató erőt,
hanem a nemzet egyes munkás tagjainak vállvetett működé-
se. De itt meg kell jegyezni, hogy senki se menjen túl kö-
rén, hanem legelőször annak feleljen meg; senki se akarjon
olyanokat tenni, mik nem tartoznak hozzá, mik erejét felül-
mulják, miket senkisé nem vár tőle.

Mindnyájan királyok nem lehetünk, hogy nemzetek élén
álva, nagyokat tegyünk; nem jutott, nem is fog jutni osz-
tályrészül mindenkinek nagy hatalom, hogy világra szóló
tényeket vigyen véghez; nem lehet mindenki nagy tudós,
hogy a világnak beszéljen: de köre mindekinek van; köte-
lessége mindenkinek van, tenni való mindenki előtt van. S
ha mindenki megtette azt, mit ezek megkövetelnek tőle;
akkor megtette kötelességét, mit Isten ráért; megtette azt,
mit Isten és ember megkövetelnek tőle: akkor megtette sa-
át körében azt, mit a király, a hatalmas, a tudós másban,
de ép ugy hozzá járult nemzete és az egész emberiség bol-
dogításához, mint azok. Valljon így nem saját boldogságát
munkálja-e minden kötelesség teljesítő ember? Szerintem azt;
mert ha nem olvastam volna valahol, ugy is tudnám s érzi
azt minden ember, hogy a boldogság nem rajtunk kívül, ha-
nem bennünk van, nem mulandó földi dolgokban, hanem ön-
tudatunkban. — Nem hiszem, hogy legyen ember boldog, bár
milyen pompában, bármilyen dicsőségben éljen, ha lelkiis-
meretét meg nem nyugtatja kötelességének hű teljesítése.

Nehogy szavaimat önmagam ezáfoljam meg, nem fű-
zöm e fejtegetést tovább: sietek befejezni megnyitómát, hogy
annál többet tebessünk. De engedjenek meg, ezeket idősze-
rűeknek tartottam elmondani kérve egyenkint, hogy midőn
hitünk szt. igazságait előadják iskoláikban, ezekkel mindig
karöltve oltásák be tanítványaik szívébe a kötelesség magasz-
tos eszméjét; hogy tanulják meg a gyermekek kötelességeik
teljesítésében fölismerni Isten akaratát, rendeltetésük betöl-
tését, a tisztességes és becsületes megélhetés első eszközét.
E szt. eszmét kötöm szívére körünk minden egyes tagjának,
hogy megfelelhessünk azon célunk, melynek megvalósításá-
ért egyesültünk. Föl tehát! Szent érzelmeiket a szívbe, aka-
raterőt a lélekbe! S midőn én emberi gyengeségünk, gyar-
lóságunk tudatában, ezeknek megszerzéséhez, célunk eléré-
sére Isten kegyelmét, segedelmét kérem, a gyűlést meg-
nyitom.“

Ezen szívből jövő és mindnyájunk szívéhez szóló meg-
nyitó után, elnök ur felhívására a jegyző felolvassa a mult gyű-
lés jegyzőkönyvét, mely némi megjegyzés után helyben ha-
gyott és hitelesített. Ferenczi Sándornak Kovács Dénes

által a mult gyűlésen felolvasott dolgozatára vonatkozó bírá-
latát, mint szabadon vállalkozó kellett volna felolvasnia, de-
mivel ezen dolgozatot állítása szerint tán meg sem kapta,
azért a karácsonyi szt. ünnep és az új év jelentősége és ma-
gasságáról tartott egy rövid, de igen szép felolvasást,
melyért felolvasó éljenzéssel jutalmaztatott. Petres József ál-
talanos teszés mellett szavalta Jókainak egy költeményét. A
bírálatoknál fttő László Polikárp bitelemzését a gyűlés nem
vette bírálat alá, mivel tán azon felül is állott, hanem ügy-
buzgósága és fáradságos működéseért köszönetet mondott,
azonban ő maga bitelemzésére vonatkozólag azon megjegy-
zést tette, hogy a „szenvedést“ felfoghatóbbá kellett volna tenni
és pedig az által: hogy megkellett volna mondania a gyer-
mekeknek, miszerint ha valaki közülök hibát követ el, bizo-
nyára előre fél a büntetés illetve szenvedéstől, így Jézus
Krisztus is, ki azért jött e földre, hogy az emberek büneiért
kiszenvedése és halála által eleget tegyen — bekövetke-
zendő szenvedését előre látta és ez volt oka, hogy egész
földi életében sohasem nevetett.

Havadtői József gyakorlati tanítása többek hozzá szó-
lása után jól, a szavalt pedig jelesen sikerültnek nyilvání-
tatott. Az indítványoknál a gyűlés határozatlan kimondja,
hogy a „Pallas nagy lexicon“ és „a tanítók jogai és köte-
lességei“ című művek s a róm. kath. irodalmi társulat „Köz-
művelődés“ című heti közlönye önképző körünk javára ren-
deltessek meg. —

A jövő gyűlés helyéül Jobbágyfalva, idejéül 1894 fe-
bruár 15-ike tüzett ki; mely alkalommal gyakorlati tanítást
tart Keresztes Sándor és fttő Miklós István, felolvas: Ko-
vács Dénes, szaval: Havadtői József. Elnök ur ujabban is
üdvözölvén a jelenvölteket, a gyűlés véget ért.

Borsos Mihály, jegyző.

— **Hazánk valamennyi r. kath. tanító-egye-
sületéhez.** Sok lelkes cikket olvastam a közelmúlt időben a
kath. tanügyi lapok hasábjain a katolikus tanító-egyesüle-
tek országos szervezkedéséről, egyesüléséről. Hangoztatva lett
mint közszükségesség egy központi kath. tanügyi iroda fel-
állítására. Olvastam igen életrevaló indítványokat arra nézve,
hogy miként vehetne méltóképen részt a hazai kath. tanügy
a milleniumban. Avagy szóljak-e a már pár éve vajdó or-
szágos kath. tanító-gyűlés megtartásának égető szükségességé-
ről?!

Mindezen igen fontos napi kérdések felszínre tartása
azonban csupán néhány lelkes tanügyi író lankadást nem is-
merő buzgalmának köszönhető; máskülönben pedig a reális
keresztülvitel érdekében bémennyire kutatok, nem találok,
nem látok, nem hallok semmi komoly szándékot.

Ez nem jól van így! Nem szabad nekünk tovább is
csak a jámbor óhajtások sötét láбирintjában botorkálnunk, ha-
nem a tettek mezejére kell léptünk határozottan, öntudato-
san és ami talán életkérdés, minél gyorsabban cselekednünk.
Előttünk a január 16-iki kath. országos nagygyűlés buzdító
példája.

Amde a nagyszabású országos szervezkedéshez és a
fent elősorolt és igen sok elő nem sorolt nagyfotosságu léte-
sítmények keresztül-vihetéséhez, a vágyakozáson kívül, még
a legelső feltétellel sem rendelkezünk; amennyiben eltekintve
imitt-amott olvasott néhány közgyűlési jegyzőkönyvből vett

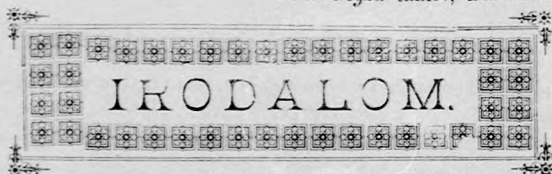
értestüléstünkől, egészében még nem is ismerjük egymást, alig tudunk egymásról valamit; nem tudjuk, melyik egyházmegyében van és milyen szervezettel a rk. tanító-egyesület megalakulva; nem tudjuk, kik az egyesületnek tisztviselői, s főleg elnökei, s hol laknak azok? Már pedig ezeket a dolgokat első sorban tudnunk kell, hogy egymással minél rövidebb idő alatt benső érintkezésbe, s így szoros összeköttetésbe lépessünk.

Ez okból felkéretnek az ország minden „rk. tanító egyesület“ ének elnökségei, hogy egyesületeik czímét és tisztviselő-karát, legelső sorban elnökeinek neveit és lakóhelyüket a „Népnevelő“-vel közölni sziveskedjenek. A „Népnevelő“ mélyen tisztelt szerkesztőjét pedig (s utánna valamennyi kath. tanügyi lapét) tisztelettel felkérjük, hogy majd a teljesen összeállított czímtárt lapjában közölje; s ha nagyobb akadályba nem ütköznek, külön íven lenyomatni és valamennyi egyesület elnökségének megküldeni ne terheltelessék. Amit is hogy a szerkesztő úr, mint a kath. tanügy egyik jeles zászlóvivője szívesen meg fog tenni, abban egyáltalában nem kételkedünk. Ez a teljes czímtár lesz közöttünk kath. tanító egyesületek között az első összekötő kapocs.

Egyben felkérjük az összes kath. tanügyi lapok nagyon tisztelettel szerkesztőit, hogy jelen Felhívást lapjaikban átvenni sziveskedjenek, mert a szándékba vett fontos ezé!, csak is így lesz elérhető. Nagy és szent a ezél hazám katolikus tanító sága, az egységes erős testté tömörülésre tegyék meg az első lépést, hogy aztán gyors egymásutánban következzenek a többiek. Isten legyen velünk!

Hazafias kartársi üdvözléssel Jászón, január havában.

Tóth Gyéza tanító, körölnök.

— **Pázmány Péter összes műveinek kiadásáról.** Pázmány Péter összes műveinek kiadása a megvalósulás stádiumába lépett. Az első kötet, melylyel a latin sorozat indul meg, néhány nap mulva készen hagyja el az egyetemi nyomda sajtóját. A második kötet, mely a magyar sorozatot fogja megnyitni, sajtókészen áll és körülbelül egy félév mulva fog napvilágot látni. A kik akár a magyar, akár a latin sorozatra, akár mind a kettőre, a kir. magyar tudomány egyetem hittudományi karának dékáni hivatalánál, évek előtt és azóta megrendelést jelentettek be, az illető kötetek megjelenése után utánvétel mellett fogják kézhez kapni a megrendelt nagy mű köteteit. Egyesek és intézetek, könyvtárak és testületek, melyek Pázmány, a „magyar Cicero“ és a legnagyobb magyar theologus összes, kiadott és kiadatlan műveinek gyűjteményét birni ohajtják, ezennel tisztelettel felszólíttatnak, hogy megrendelésüket, akár a magyar, akár a latin, akár mind a két sorozatra, a mi legajánlatosabb együttvéve, a budapesti kir. magyar tud. egyetem hittudományi kar dékáni hivatalánál mihamarább bejelenteni siessenek, hogy a

február hóban megjelenő I. kötet szétküldése mindenkire rátaláljon, a ki a nagy vállalat iránt érdeklődik.

— **A haldokló apa végrendelete.** Nagybőjti beszédsorozat. Irta Urbán I. Iuvenalis. Ara 40 kr. Megrendelhető szerzőnél Szegeden (alsó város). A nagybőjti időben szamos szolgálatokat fogtak tenni a szónokoknak ezen szép gondolatokban bővelkedő, tiszta magyarsággal megírt beszédek. Melegen ajánljuk.

— **Jótekonyság.** Török Albert, Udvarhelymegye nyugalom. főispánja a székelyudvarhelyi r. kath. internátus javára 124 frt 52. krt tett le örök alapítványképen, mely Mozer Jakab és Károly neve alatt kezelendő.

— **IX. Pius síremlékének díszítésére** a püspöki irodába befolyt adományok: a gyulafehérvári hívek 11.60 frt, a gyulafehérvári gymnasiumi intjúság 6.70 frt, a brassói hívek 20.50 frt, a gelenczei hitközség 2 frt, Hondol, Ve respatak, Zalathna 6 frt, Ilyefalva hitközség 1.25 frt, Kásson-Jakabfalva 2.20 frt, Piski hitközség 5 frt, Jobbágytelke 4 frt, Teke 1 frt, Kapnikbánya 7 frt; Kézdi-orbai esp. kerületben, Bereczk-Martonos 4 frt, Polyán 2 frt; Alesernát 1 frt, Lembény 1 frt, Sósmező 50 kr, Osdola-50 kr, Szentkatolna 40 kr, Imecsfalva 60 kr, Sársfalva 1 frt; Felesik esp. kerületben: Csik-Rákos 1.50 kr, Csik-Szentdomokos 2 frt, Csik-Szenttamás 1 frt, Csik-Nagyboldogasszony 8 frt, Csik-Madaras 1 frt, Csik-Csicsó 1 frt, Cs-Delne 1 frt.

— **Kezgyes adományok** a zágoni nijaépitendő róm. kath. iskolára: nt. Kovács Mihály úrtól 1 frt., nt. Tamás Dávid úrtól 1 frt., nt. Bence Lajos úrtól 1 frt., ft. Bálint László esperes úrtól 1 frt. ft. Buzás Mihály, esperes úrtól 1 frt., nt. Bálint Ignác úrtól 1 frt. nt. Ferenczy Károly úrtól 1 frt. nt. Zomora Dániel úrtól 1 frt., Mélt. és főtiszt. Dr. Barts Ferencz, nagyprépost úrtól 6 frt., Mélt. és ft. Dr. Tótor József kanonok úrtól 5 frt. Mt. és ft. Kovács Simon, kanonok úrtól 5 frt. Fogadják halás köszönetünket a nyilvánosság terén is! Vivant hi et sequentes!!! Zágon, 1894. február 8. Kovács Lajos, zágoni lelkész. Szóts Boldizsár, h. gondnok.

— **Megterés.** Hosszúfaluban Szotyori Mihály szabómester; Csernátfaluban Deregán János czépszé; Bodolán Serény Agnes; Nyénben Bálint György az ev. ref. vallásról Kóródy Mihály türkösi lelkész által a római katolikus egyházba fölvetettek. A hitvallást mind a négyen f. évi január havában tették le.

— **Kath. kongressus Imolában.** Az imolai katolikusok közelebb népesen látogatott kongresszust tartottak, amelyben általános helyeslésre talált az a felvetett eszme, hogy az országos katolikus nagygyűlések sikerének fokozása czéljából minden jelentékenyebb olasz városban alakítsanak nagygyűlést előkészítő bizottságot, melyek aztán lehető nagy propagandát fejtsenek ki a nagygyűlés sikeresítése érdekében. Így aztán megtörténhetnék, hogy a nagygyűlésen akár 100,000 hívő részt vehetne. Olyan eszme ez, melyet jó lenne nekünk magyaroknak is megszívlelnünk.

— **Rómából** aligha érkezhett volna kedvesebb hír, mint hogy a nagyszellemű XIII. Leo pápa kegye ismét bázukra készül tekinteni Császká György kalocsai érsek urnak bibornokká való kreálása által. Adja Isten, hogy az örvendetes hír mielőbb örömteljes valósággá váljon.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL ÁGOST.

Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, VASS ALBERT.